القَـــوَاعِـدُ الأَرْبَـــعُ

ހަތަރު ޤަވާއިދު

تأليف:شيخ الإسلام محمد بن عبد الوهاب رحمه الله

ترجمة: محمد شافع بن عبد الغفور

القَوَاعِدُ الأَرْبَعُ

ހަތަރު ޤަވާޢިދު

تَألِيف:شَيخُ الإِسلاَمِ مُحَمَّدُ بن عَبدِ الوَهَّاب رَحِمَهُ اللهُ

تَرجَمَة: مُحَمَّدُ شَافِعُ بن عَبْدِ الْغَفُور

مُرَاجَعَة: الشَّيخُ آدَم شَمِيم بن إِبرَاهِيم

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيْمِ

މުތަރުޖިމުގެ ބަސް

إِنَّ الحَمْدَ لِلّهِ نَحْمَدُهُ، وَنَسْتَعِيْنُهُ، وَنَسْتَغْفِرُهُ، وَنَعُوْذُ بِاللهِ مِنْ شُرُوْرِ أَنْفُسِنَا، وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَهْدِهِ اللهُ فَلاَ مُضِلَّ لَهُ، وَمَنْ يُضْلِلْ فَلاَ هَادِيَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَن لاَإِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَشَرِيْكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُوْلُهُ.

فَإِنَّ خَيْرَ الْحَدِيْثِ كِتَابُ اللهِ، وَخَيْرَ الهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَشَرَّ الأُمُوْرِ مُحْدَثَاتُهَا، وَكُلُّ مُحْدَثَةٍ بِدْعَةٌ، وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلاَلَةٌ، وَكُلُّ ضَلاَلَةٍ فِي النَّارِ. أَمَّا بَعْدُ:

އަލްޤަވާއިދުލް އަރްބަޢު (ހަތަރު ޤަވާއިދު) އަކީ ޝައިޚުލް އިސްލާމްގެ މަތިވެރި ލަޤަބު އަރުވިގެންވާ އިސްލާމްދީނުގެ މުޖައްދިދު އިމާމު މުޙައްމަދު ބިން ޢަބްދުލް ވައްހާބު ރަޙިމަހުﷲ ލިޔުއްވާފައިވާ ކުރު ރިސާލާއެކެވެ. ލަފްޒީގޮތުން ބަލާއިރު ޤަވާއިދުލް އަރްބަޢުގެ މާނައަކީ ހަތަރު ޤަވާއިދެވެ. ޤަވާއިދަކީ ޤާއިދާގެ ޖަމްޢުއެވެ. އޭގެ މާނައަކީ ބިންގާ ނުވަތަ އަސާސެވެ. މި ރިސާލާގައި އިމާމު ބަޔާންކުރައްވާފައިވަނީ އިސްލާމްދީނުގެ މަތިވެރި ބައެއް އަސާސްތަކެވެ.

މި ޤަވާއިދުތަކުގައި އެކުލެވިގެންވަނީ މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ތައުޙީދު ދެނެގަންނާނޭގޮތާއި ޝިރުކު ދެނެގަންނާނޭގޮތެވެ. މި ޤަވާއިދުތައް ޝައިޚް ނަންގަވާފައިވަނީ ކީރިތި ޤުރުއާނުންނާއި [illegible] ސުންނަތުންނެވެ.

ދުޢާއަކީ ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ "ޤަވާއިދުލް އަރްބަޢު"ގެ މަންފާ އަހަރުމެންނަށް ފޯރުކޮށްދެއްވާ، އަހަރުމެންނަކީ ތައުޙީދު [illegible] [illegible]، ﷲ [illegible]، އަދި ޝިރުކު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ﷲ ގެ [illegible] [illegible] [illegible] މި [illegible] ކުރެއްވުމެވެ. އާމީން!

محمد شافع بن عبد الغفور

المدينة النبوية

٨ رمضان ١٤٣٣ (27 ޖުލައި 2012)

[illegible] ފަރުމާ: އަޙްމަދު ފާއިދު / ނަލަހިޔާގެ، ހއ. އިހަވަންދޫ

މުޤައްދިމާ

ކީރިތިވަންތަ الله، މަތިވެރިވެގެންވާ އަރުޝީގެ ރައްބުގެ ޙަޟްރަތުން އަޅުގަނޑު މި އެދެނީ ދުނިޔޭގައި އަދި އާޚިރަތުގައި ތިބާ ރައްކާތެރިކުރެއްވުމެވެ. އަދި ތިބާ ވީ ކޮންމެ ތަނެއްގައި ތިބާއަށް ބަރަކާތްލެއްވިގެންވާ މީހެއްކަމުގައި ލައްވުމެވެ. އަދި ތިބާއީ (ނިޢުމަތް) ދެއްވިއްޖެނަމަ ޝުކުރުވެރިވާ މީހުންގެ ތެރެއިން، އިމްތިޙާންކުރެއްވިއްޖެނަމަ ކެތްތެރިވާ މީހުންގެ ތެރެއިން، ފާފައެއް ކުރެވިއްޖެނަމަ ފާފަފުއްސެވުން އެދި ދަންނަވާމީހުންގެ ތެރެއިން ލައްވުމެވެ. ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން މި ތިން ކަމަކީ އުފާވެރިކަމުގެ ޢަލާމާތެވެ.

ދަންނާށެވެ! الله އަށް ކިޔަމަންތެރިވުމަށް އެކަލާނގެ ތިބާއަށް މަގުދައްކަވާށި! ހަމަކަށަވަރުން ޙަނީފިއްޔާ (ޝިރުކުން އެއްކިބާވާ ތައުޙީދަށް ޖެހުން) އަކީ އިބްރާހީމް ޢަލައިހިއްސަލާމްގެ މިއްލަތެވެ. އެއީ ހަމަކަށަވަރުން ހަމައެކަނި الله އަށް ދީން ޚާލިޞްކޮށް ހާލު އެއިލާހަށް އަޅުކަންކުރުމެވެ. ހުރިހާ މީސްތަކުންނަށް الله އަމުރުކުރެއްވީ އެކަމަށެވެ. އަދި الله އެބައިމީހުން ޚަލްޤުކުރެއްވީވެސް އެކަމަށެވެ. އެއިލާހުގެ ވަޙީބަސްފުޅުގައިވާ ފަދައިންނެވެ. ﴿ وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾ ﴾ الذاريات: ٥٦ މާނަ: "އަދި ތިމަންއިލާހު ޖިންނީންނާއި އިންސީން ހަމައެކަނި ތިމަން އިލާހަށް އަޅުކަންކުރުމަށް މެނުވީ ނުހައްދަވަމެވެ."

ހަމަކަށަވަރުން الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ތިބާ ހެއްދެވީ އެއިލާހަށް އަޅުކަންކުރުމަށްޓަކައި ކަން ތިބާއަށް އެނގުމުން، ދަންނާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުންވެސް ތައުޙީދާއެކު މެނުވީ އަޅުކަމަކީ އަޅުކަމެއް ނުގުނެވޭނެއެވެ. (ތައުޙީދާ ނުލައި އަޅުކަން އެއީ އަޅުކަންކަމުގައި ނުގުނެވޭނެއެވެ) އެއީ ހަމަކަށަވަރުން ޠަހާރަތާ ނުލައި ނަމާދު (ޠާހިރުވެގެންވާ) ނަމާދެއްކަމުގައި ނުބެލެވޭ ފަދައިންނެވެ. އަޅުކަމުގެ ތެރެއަށް ޝިރުކު ވަދެއްޖެނަމަ އެއަޅުކަމެއް ފާސިދުވެއްޖެއެވެ. އެއީ ޠަހާރަތުގައި ޙަދަޘު ޙަދަޘުވެރިކަން ވަންނަމުން އެޠަހާރަތު ފާސިދުވާ ފަދައިންނެވެ. ޝިރުކު އަޅުކަމުގެ ތެރެއަށް ވަދެ މަސައްކަތްތަކުން އެއަޅުކަން ފާސިދުކޮށްލާ، ޢަމަލުތައް ބާޠިލުކޮށްލައި އެ ޢަމަލުތައް ކުރާމީހާ ދާއިމީ ނަރަކަވަންތަމީހުންގެ ތެރެއިން ވާ ކަން ތިބާއަށް އެނގިއްޖެނަމަ އެންމެ މުހިއްމުކަމަކީ އެޝިރުކު ދެނެގަތުން ދެނެގަތުންކަން ތިބާއަށް އެނގޭނެއެވެ. އެއީ الله ވީއްޔާ މި ދަގަނޑުން ތިބާ ސަލާމަތްކުރެއްވުމަށްޓަކައެވެ.

އެއީ އެކަމަކާ ބެހޭގޮތުން اللہ ތަޢާލާ މިފަދައިން ވަޙީކުރެއްވި، އެއިލާހަށް ޝިރުކުކުރުމެވެ. ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. ﴿ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغۡفِرُ أَن يُشۡرَكَ بِهِۦ وَيَغۡفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُۚ ﴾ النساء: ٤٨ މާނައީ : "ހަމަކަށަވަރުން اللہ، އެއިލާހަށް ޝިރުކުކުރުމުގެ ފާފައެއް ނުފުއްސަވާނެއެވެ. އެނޫން ފާފަތައް، އެއިލާހު އިރާދަކުރައްވާ މީހަކަށް ފުއްސަވާދެއްވާނެއެވެ."

އެކަންތައް (ޝިރުކުގެ ކަންތައްތައް) މަޢްރިފާކޮށް ދެނެގަންނާނީ اللہ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެއިލާހުގެ ފޮތުގައި ޛިކްކުރައްވާފައިވާ ހަތަރު ޤަވާޢިދު ޛަރީޢާއިންނެވެ.

ފުރަތަމަ ޤަވާޢިދު

އެއީ ރަސޫލުﷲ ޞައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމަ އެބޭފުޅާ ހަނގުރާމަކުރެއްވި ކާފިރުން، އެބައިމީހުން އުފެއްދެވި ފަރާތަކީ އަދި ރިޒުޤުދެއްވާ ފަރާތަކީ އަދި އެބައިމީހުންގެ ކަންތައްތައް ތަދުބީރުކުރައްވާ ފަރާތަކީ ﷲ ތަޢާލާ ކަމުގައި އިޤްރާރުވިކަމުގައިވީ ނަމަވެސް އެބައިމީހުން އިސްލާމްކަމުގެ ތެރެއަށް ނުވަންނަކަން ތިބާ ދެނެގަތުމެވެ. އެކަމުގެ ދަލީލަކީ ﷲ ތަޢާލާގެ މިބަސްފުޅެވެ. ﴿ قُلْ مَن يَرْزُقُكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ أَمَّن يَمْلِكُ ٱلسَّمْعَ وَٱلْأَبْصَـٰرَ وَمَن يُخْرِجُ ٱلْحَىَّ مِنَ ٱلْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ ٱلْمَيِّتَ مِنَ ٱلْحَىِّ وَمَن يُدَبِّرُ ٱلْأَمْرَ ۚ فَسَيَقُولُونَ ٱللَّهُ ۚ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣١﴾ ﴾ يونس: ٣١ މާނައީ: މާނަ: "ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! އުޑާއިބިމުން ތިޔަބައިމީހުންނަށް ރިޒުޤުދެއްވަނީ ކާކުތޯއެވެ؟ ނުވަތަ އިވުމާއި ފެނުންތަކަށް މިލްކުވެ ވޮޑިގެންވަނީ ކާކަންތޯއެވެ؟ އަދި މަރުވެފައިވާ ތަކެތިން ދިރޭތަކެތި، އަދި ދިރޭތަކެތީގެ ތެރެއިން މަރުވެފައިވާ ތަކެތި ނެރުއްވައި އަދި ކަންތައްތައް ތަދުބީރުކުރައްވަނީ ކާކުތޯއެވެ؟ (އޭގެ ޖަވާބުގައި) އެމީހުން ބުނާނެއެވެ. އެއީ ﷲ އެވެ. ފަހެ ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! ތިޔަބައިމީހުން ފަހެ ބިރުވެތިނުވަނީ ހެއްޔެވެ؟"

ދެވަނަ ޤަވާޢިދު

އެބައިމީހުން ބުނެއެވެ. ޤުރްބަތްވުމާއި ޝަފާޢަތް އެދިގެން މެނުވީ އަހަރެމެން އެމީހުންނަށް ދުޢާ ދަންނަވައި އެތަކަށް ޤަޞްދުކޮށް ނުކުރަމެވެ. ޤުރްބަތްވުމުގެ ދަލީލަކީ الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާގެ ބަސްފުޅު ﴿ وَٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُواْ مِن دُونِهِۦٓ أَوۡلِيَآءَ مَا نَعۡبُدُهُمۡ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلۡفَىٰٓ (٣) ﴾ الزمر: ٣ މާނަ: " އަދި އޭނާގެ ފިޔަވައި އެހީތެރިންތަކެއް ހިފިމީހުން ބުންނެވެ. الله ގެ ހަޟްރަތަށް ތިމަންމެން ޤުރްބަތްކޮށްދިނުމަށް، މެނުވީ އަހަރެމެން އެބަޔަކަށް އަޅުކަން ނުކުރަމެވެ."

ޝަފާޢަތުގެ ދަލީލަކީ الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާގެ ބަސްފުޅު ﴿ وَيَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمۡ وَلَا يَنفَعُهُمۡ وَيَقُولُونَ هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِۚ ﴾ يونس: ١٨ އެއުރެން الله ފިޔަވައި އަޅުކަންކުރަނީ، އެއުރެންނަށް ގެއްލުމެއްވެސް ނުދޭ، އަދި އެއުރެންނަށް މަންފާއެއްވެސް ނުދޭ ތަކެއްޗަކަށެވެ. އަދި އެއުރެން ބުނެއެވެ. މި ތަކެތި، الله ގެ ހަޟްރަތުގައި ތިމަންމެންނަށް ޝަފާޢަތްތެރިވާނޭ ތަކެތިއެވެ.

ޝަފާޢަތަކީ ދެޝަފާޢަތެކެވެ.

އެއް ނަފީކުރެވިފައިވާ ޝަފާޢަތް (ނަފީވާ ޝަފާޢަތް) އަދި ޘާބިތުކުރެވިފައިވާ ޝަފާޢަތް (ޘާބިތު ޝަފާޢަތް) އެވެ.

ނަފީކުރެވިފައިވާ ޝަފާޢަތަކީ الله ނޫން އެހެން ފަރާތްތަކުން އެދޭ ކަންތައްތަކުގައި ކުޅަދާނަވެވޭނީ ކަމެއްގައި الله ނޫން ފަރާތްތަކަށް ކުޅަދާނަ ނުވާ ކަމުގައެވެ. އެކަމުގެ ދަލީލަކީ الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާގެ މިބަސްފުޅެވެ. ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَنفِقُواْ مِمَّا رَزَقۡنَٰكُم مِّن قَبۡلِ أَن يَأۡتِيَ يَوۡمٞ لَّا بَيۡعٞ فِيهِ وَلَا خُلَّةٞ وَلَا شَفَٰعَةٞۗ وَٱلۡكَٰفِرُونَ هُمُ ٱلظَّٰلِمُونَ (٢٥٤) ﴾ البقرة: ٢٥٤ މާނަ: "އޭ އީމާންވި މީސްތަކުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުންނަށް ތިމަންالله ދެއްވި ރިޒުޤުން ތިޔަބައިމީހުން ހޭދަކުރާށެވެ! (އެއީ) ދުވަހަކު އައުމުގެ ކުރިންނެވެ. އެދުވަހުގައި ވިއްކާގަތުމެއް (ވިޔަފާރިއެއް) ނުވާނެއެވެ. އަދި ރަޙުމަތްތެރިކަމެއްވެސް ނުވާނެއެވެ. އަދި ޝަފާޢަތްތެރިކަމެއްވެސް ނުވާނެއެވެ. ކާފިރުންނީ ހަމަ އަނިޔާވެރިންނެވެ."

ސާބިތުކުރެވިފައިވާ ޝަފާޢަތަކީ الله ގެ ހަޟްރަތުން އެދޭ ޝަފާޢަތެވެ.

އަދި ޝަފާޢަތްތެރިވާ ފަރާތް ޝަފާޢަތުގެ ސަބަބުން ކަރާމާތްތެރިކުރައްވާގެން ވެއެވެ. (މާތްކުރައްވިގެންވެއެވެ.)

އަދި އެމީހަކަށްޓަކައި ޝަފާޢަތްތެރިވެވޭ މީހަކީ އެމީހެއްގެ ބަހާއި އަމަލަށް ﷲ ރުއްސަވާވޮޑިގެންފައިވާ މީހާއެވެ. އެއީ އެ އިލާހުގެ އިޛުނައަށް ފަހުގައެވެ. ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވާފައިވާ ފަދައިންނެވެ. ﴿مَن ذَا ٱلَّذِى يَشْفَعُ عِندَهُۥٓ إِلَّا بِإِذْنِهِۦ ۚ﴾ البقرة: ٢٥٥ މާނަ: "އެއިލާހުގެ ހަޟްރަތުގައި އެއިލާހުގެ އިޛުނައާ ނުލައި ޝަފާޢަތްތެރިވާނީ ކާކު ހެއްޔެވެ؟"

ތިންވަނަ ޤަވާއިދު

ނަބިއްޔާ ޞައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމަ ފޮނުއްވުނީ ތަފާތު ބާވަތްތަކުގެ އަޅުކަންތައް ކޮށްއުޅުނު ބައެއްގެ ގާތަށެވެ. އޭގެ ތެރޭގައި މަލާއިކަތުންނަށް އަޅުކަންކުރާ މީހުންނާއި، ނަބީންނާއި ޞާލިޙް އަޅުންނަށް އަޅުކަންކުރާ މީހުންނާއި، ގަސްގަހާގެހިންނާއި ހިލަތަކަށް އަޅުކަންކުރާ މީހުންނާއި އިރާއި ހަނދަށް އަޅުކަންކުރާމީހުން ހިމެނެއެވެ. ﷲ ގެ ރަސޫލާ ޞައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމަ އެހުރިހާ އެންމެންނާ ހަނގުރާމަ ކުރެއްވި އެވެ. އެބައިމީހުންގެ ދެމެދުގައި ފަރަޤުކުރުމެއް ނެތިއެވެ. އެކަމުގެ ދަލީލަކީ ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާގެ މިބަސްފުޅެވެ. ﴿ وَقَٰتِلُوهُمۡ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتۡنَةٞ وَيَكُونَ ٱلدِّينُ كُلُّهُۥ لِلَّهِۚ فَإِنِ ٱنتَهَوۡاْ فَإِنَّ ٱللَّهَ بِمَا يَعۡمَلُونَ بَصِيرٞ (٣٩) ﴾ الأنفال: ٣٩ މާނަ: އަދި ތިޔަބައިމީހުން އެއުރެންނާ ހަނގުރާމަކުރާށެވެ. ފިތުނަފަސާދައެއް ނެތި، މުޅި ދީން ﷲ އަށްޓަކާ ކަމުގައި ވުމަށްވާންދެން ހަނގުރާމަކުރާށެވެ.

އިރާއި ހަނދުގެ ދަލީލަކީ ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާގެ މިބަސްފުޅެވެ. ﴿ وَمِنۡ ءَايَٰتِهِ ٱلَّيۡلُ وَٱلنَّهَارُ وَٱلشَّمۡسُ وَٱلۡقَمَرُۚ لَا تَسۡجُدُواْ لِلشَّمۡسِ وَلَا لِلۡقَمَرِ وَٱسۡجُدُواْۤ لِلَّهِ ٱلَّذِي خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمۡ إِيَّاهُ تَعۡبُدُونَ (٣٧) ﴾ فصلت: ٣٧ މާނަ: ރޭގަނޑާއި ދުވާލާއި، އިރާއި، ހަނދަކީ، އެއިލާހުގެ (ކުދުރަތުގެނިޝާންތަކުގެ) ހެކިތަކުގެ ތެރެއިން ވާއެއްޗެކެވެ. ތިޔަބައިމީހުން އިރަށާއި، ހަނދަށް ސަޖިދަ ނުކުރާށެވެ. އަދި އެތަކެތި ހެއްދެވި ﷲ އަށް ތިޔަބައިމީހުން ސަޖިދަކުރާށެވެ. (އެއީ) ހަމަކަށަވަރުން އެއިލާހަށް ތިޔަބައިމީހުން އަޅުކަންކުރާ ކަމުގައި ވާނަމައެވެ."

މަލާއިކަތުންގެ ދަލީލަކީ ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާގެ މިބަސްފުޅެވެ. ﴿ وَلَا يَأۡمُرَكُمۡ أَن تَتَّخِذُواْ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةَ وَٱلنَّبِيِّـۧنَ أَرۡبَابًاۗ أَيَأۡمُرُكُم بِٱلۡكُفۡرِ بَعۡدَ إِذۡ أَنتُم مُّسۡلِمُونَ (٨٠) ﴾ آل عمران: ٨٠ މާނަ: "އަދި މަލާއިކަތުންނާއި ނަބީބޭކަލުންނަށް، ރައްބުންކަމުގައި ހަދާކަށް އެކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުންނަކަށް އަމުރެއްނުކުރައްވާނެއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން މުސްލިމުންކަމުގައި ވުމަށްފަހު ކާފިރުވުމަށް އެކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުންނަކަށް އަމުރުކުރައްވާނެހެއްޔެވެ؟"

ނަބިއްޔުންގެ ދަލީލަކީ ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާގެ މިބަސްފުޅެވެ. ﴿ وَإِذۡ قَالَ ٱللَّهُ يَٰعِيسَى ٱبۡنَ مَرۡيَمَ ءَأَنتَ قُلۡتَ لِلنَّاسِ ٱتَّخِذُونِي وَأُمِّيَ إِلَٰهَيۡنِ مِن دُونِ ٱللَّهِۖ قَالَ سُبۡحَٰنَكَ مَا يَكُونُ لِيٓ أَنۡ أَقُولَ مَا لَيۡسَ لِي بِحَقٍّۚ إِن كُنتُ قُلۡتُهُۥ فَقَدۡ عَلِمۡتَهُۥۚ تَعۡلَمُ مَا فِي نَفۡسِي وَلَآ أَعۡلَمُ مَا فِي نَفۡسِكَۚ إِنَّكَ أَنتَ عَلَّٰمُ ٱلۡغُيُوبِ (١١٦) ﴾ المائدة: ١١٦ މާނަ: ﷲ ވަޙީކުރެއްވި ހިނދު ހަނދުމަކުރާށެވެ. އޭ މަރްޔަމްގެ (ޢަލައިހައްސަލާމް) ގެ

ދަރިކަލުން އީސާ (އަލައިހިއްސަލާމް) އެވެ. الله ފިޔަވައި، ތިމަންކަލޭގެފާނާއި ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ މަންމާފުޅުގަޔާ ދެއިލާހުން ކަމުގައި ތިޔަބައިމީހުން ހިފާށޭ ކަލޭގެފާނު މީސްތަކުންނަށް ވިދާޅުވީމުތޯއެވެ؟ އެކަލޭގެފާނު ދެންނެވިއެވެ. ތިޔައިލާހުގެ ހުސްޠާހިރުވަންތަ ކަމާއެވެ! ބުނުމުގެ [illegible] ލިބިގެންނުވާ ބަހެއްބުނުން، މިއަޅާއަކަށް ނުވެއެވެ. އެބަސްބުނިކަމުގައި ވިޔަނަމަ، ތިޔައިލާހު އެކަން ދެނެވޮޑިގެންވާނެކަން ކަށަވަރެވެ. ތިމާގެ ހިތުގައިވާ ކަންތައްތައްވެސް، ތިޔައިލާހު ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. ތިޔައިލާހުގެ ޒާތްފުޅުގައިވާ އެއްވެސްކަމެއް މިއަޅާއަކަށް ނޭނގެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔައިލާހީ، ޣައިބުތައް [illegible] [illegible] ދެނެވޮޑިގެންވާ އިލާހެވެ."

ސާލިހުންގެ ދަލީލަކީ الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާގެ މިބަސްފުޅެވެ. ﴿ أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ يَدۡعُونَ يَبۡتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ ٱلۡوَسِيلَةَ أَيُّهُمۡ أَقۡرَبُ وَيَرۡجُونَ رَحۡمَتَهُۥ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُۥٓۚ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحۡذُورٗا ﴿٥٧﴾ ﴾ الإسراء: ٥٧ މާނައީ: "މުޝްރިކުން (الله ފިޔަވައި، އިލާހުން ކަމަށް ހަދައިގެން އެދުވާ ސާލިހުންގެން) ހުރި އެބައިމީހުންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ހަޟްރަތަށް ކައިރިވުމުގެ ވަސީލަތް ހޯދަތެވެ. އެބައިމީހުންކުރެ އެންމެ ކައިރިވެވޭނީ ކާކުތޯ ބަލަތެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ރަޙްމަތަށް އުއްމީދުކުރަމުން އެކަލާނގެ ޢަޛާބަށް ބިރުވެތިވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިބާގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ އަޛާބަކީ ބިރުވެތިވާ އެއްޗެއް ކަމުގައިވެއެވެ."

ގަހާއި ހިލައިގެ ދަލީލަކީ الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާގެ މިބަސްފުޅެވެ. ﴿ أَفَرَءَيۡتُمُ ٱللَّٰتَ وَٱلۡعُزَّىٰ ﴿١٩﴾ وَمَنَوٰةَ ٱلثَّالِثَةَ ٱلۡأُخۡرَىٰٓ ﴿٢٠﴾ ﴾ النجم: ١٩ – ٢٠ މާނައީ: "(އޭ ކާފިރުވި މީސްތަކުންނޭވެ!) ތިޔަބައިމީހުން ލާތާއި އުއްޒާއާއި، އަދި އެހެން ތިންވަނަ (ބޮޑުއެއްކަމުގައިވާ) މަނާތުގެ ޚަބަރު ނިކަން ދީބަލާށެވެ. (އެބުދުތަކަކީ އިލާހުންތަކެއްކަމުގައި ތިޔަބައިމީހުން ބުނަނީ الله އަށް ލިބިގެންވާ އެއްވެސް ސިފައެއް އެބުދުތަކަކަށް ލިބިގެންވާތީ ހެއްޔެވެ؟)" އަދި މާތްالله ރަސޫލުންގެ ޞަޙާބީ أبو وَاقِد اللَّيثي ގެ ކިބައިން ރިވާވެގެންވާ ހަދީޘެވެ. އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. "خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ صلّى الله عليه وسلّم إِلَى حُنَيْنٍ، وَنَحْنُ حُدَثَاءُ عَهْدٍ بِكُفْرٍ، وَلِلْمُشْرِكِينَ سِدْرَةٌ يَعْكُفُونَ عِنْدَهَا وَيَنُوطُونَ بِهَا أَسْلِحَتَهُم يُقَالُ لَهَا ذَاتُ أَنْوَاطٍ، فَمَرَرْنَا بِسِدْرَةٍ فَقُلْنَا: يَارَسُولَ اللهِ! اجْعَلْ لَنَا ذَاتَ أَنْوَاطٍ كَمَا لَهُمْ ذَاتُ أَنْوَاطٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صلّى الله عليه وسلّم "اللهُ أَكْبَرُ! إِنَّهَا السُّنَنُ، قُلْتُمْ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ كَمَا قَالَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ لِمُوسَى: ﴿ ٱجۡعَل لَّنَآ إِلَٰهٗا كَمَا لَهُمۡ ءَالِهَةٞۚ قَالَ إِنَّكُمۡ قَوۡمٞ تَجۡهَلُونَ ﴿١٣٨﴾ ﴾ الأعراف: ١٣٨ لَتَرْكَبُنَّ سُنَنَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ" (رواه الترمذي وصحّحه)

މާނައީ: ޙުނައިން ހަނގުރާމައަށް ދިޔުމަށްޓަކައި ރަސޫލުالله ސައްލަالله އަލައިހި ވަސައްލަމާއެކުގައި އަހަރެމެން ނިކުމެއްޖައީމުއެވެ. އަދި އެއީ އަހަރެމެން އިސްލާމްވީ ދުވަސްވަރު ކަމަށްވާތީވެ،

އަހުރެމެންނަކީ އެވަގުތު އިސްލާމްދީނަށް މުޅިން އާ ބަޔަކީމުއެވެ. (ދެން އަހުރެމެން ޙުނައިނާ ދިމާލަށް ހިނގާފައި ދިޔަމަގު މަތިން) މުޝްރިކުންގެ ކުންނާރު ގަހަކާ ދިމާވިއެވެ. އެގަސް ކައިރީގައި (ބަރަކާތް ހާސިލުކުރުމުގެ ނިޔަތުން) އެބައިމީހުން އިށީނދެއުޅުމެވެ. އަދި އެބައިމީހުންގެ ހަތިޔާރުތައް އެގަހުގައި (ބަރަކާތަށްޓަކައި) އެލުވާ އުޅުމެވެ. އެބައިމީހުން އެގަހަށް "ޛާތު އަންވާޠު" އޭ (އެލުވިފައިވާ އެއްޗެހި ތަކެއްގެ ވެރިގަހެވެ.) ކިޔައި އުޅުމެވެ. ދެން ފަހެ އަހުރެމެންވެސް ކުންނާރު ގަހާ [illegible] [illegible] ދަންނަވައިފީމުއެވެ. އޭ ﷲ ގެ ރަސޫލާއެވެ! އެ މުޝްރިކުންނަށް "ޛާތު އަންވާޠު" އެއްވާފަދައިން އަހުރެމެންނަށްވެސް "ޛާތު އަންވާޠު" އެއް ހަދައިދެއްވާށެވެ. ރަސޫލުﷲ ޞައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމަ (ހައިރާން ވެވަޑައިގެން) "ﷲ އަކްބަރު" އޭ ވިދާޅުވެ ހަދީޘްފުޅުކުރެއްވިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެއީ (މަގުފުރެދިފައިވާ [illegible]) [illegible]. ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ފުރާނަފުޅު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ތިޔަބައިމީހުން މޫސާގެފާނަށް ބަނީ އިސްރާއީލު މީސްތަކުން ބުނިފަދައިންނެވެ. (އެބައިމީހުން ފިރުޢައުނުގެ [illegible] ސަލާމަތްވެގެން މޫސާގެ ފާނާ އެކުގައި [illegible] މުޝްރިކުންގެ [illegible] އަޅުކަން ކުރަމުން [illegible] މޫސާގެފާނަށް ބުނިއެވެ. އޭ މޫސާއެވެ!) "އެބައިމީހުންނަށް އިލާހުންތަކެއް ވާފަދައިން އަހުރެމެންނަށްވެސް އިލާހުންތަކެއް ހަދައިދޭށެވެ. މޫސާގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުންނަކީ ޖާހިލުބައެކެވެ." ދެން ރަސޫލުﷲ ޞައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމަ ހަދީޘްފުޅުކުރެއްވިއެވެ. "ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުންވެސް ކުރީގެ މީސްތަކުންގެ ގޮތްތަކަށް ތަބާވާނެއެވެ."

ހަތަރުވަނަ ގަވާއިދު

ހަމަކަށަވަރުން އަހަރެމެންގެ ޒަމާނުގެ މުޝްރިކުން، ކުރީގެ (އެބަހީ ޖާހިލިއްޔަ ޒަމާނުގެ) މުޝްރިކުންނަށްވުރެ ޝިރުކުކުރުމުގައި ހައްދުފަހަނައަޅާފައިވާލެއް ބޮޑެވެ. އެހެނީ، ކުރީގެ މުޝްރިކުން ޝިރުކުކޮށް އުޅުނީ ދުލަހެޔޮކަން ލިބިގެންވާ ވަގުތުތަކުގައެވެ. އަދި އުނދަގުލާއި މުސީބާތުގެ ވަގުތުތަކުގައި އިޚްލާޞްތެރިވެއެވެ. ނަމަވެސް އަހަރެމެންގެ ޒަމާނުގެ މުޝްރިކުންގެ ޝިރުކުކުރުން ވަނީ، ދާއިމަ ފަސޭހަ ވަގުތުތަކާއި އުނދަގުލާއި މުސީބާތުގެ ވަގުތުތަކުގައި ދާއިމުވެފައެވެ. ދަލީލަކީ الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާގެ ބަސްފުޅު ﴿ فَإِذَا رَكِبُواْ فِي ٱلْفُلْكِ دَعَوُاْ ٱللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ فَلَمَّا نَجَّىٰهُمْ إِلَى ٱلْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ (٦٥) ﴾ العنكبوت: ٦٥ މާނަ، އެއުރެން ނަވަށް އެރިހިނދު، އެއިލާހަށް އިމާންކަން ޚާލިޞްކޮށް ބާރުގައި الله އަށް އެއުރެން ދުޢާކުރިއެވެ. ފަހެ އެއިލާހު އެއުރެން ސަލާމަތްކުރައްވައި، އެއްގަމަށް ގެންނެވިހިނދު، އެއުރެން އެއިލާހަށް ޝަރީކުކުރިއެވެ.

تَمَّتْ وَصَلَّى اللهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وعلى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ.

ފިހުރިސްތު

ހިމެނޭ ބައި	ސަފްހާ ނަމްބަރު
މުތަރުޖިމުގެ ބަސް	2
މުޤައްދިމާ	3
ފުރަތަމަ ޒަވާއިދު	5
ދެވަނަ ޒަވާއިދު	6
ތިންވަނަ ޒަވާއީދު	8
ހަތަރުވަނަ ޒަވާއިދު	11